

effectum non habuit, ut respondit sacra congreg. Conc., in *Bononien.*, 10 April. 1680 seu 1681: apud Monacell., part. II, tit. 15, formul. 1, n. 12, et facit cap. *Si electio* 25, De election. in 6, ac tenet ibi Barbosa, n. 2 et 3, citans Rotam, et alios.

(2. Præsentantes aut nominantes ad episcopatus, digniores promovere tenentur. Benedict. XIV, t. I, constitut. 5, incip. *Ad Apostolicam*, § 7. (3. Præsentatio ad beneficia de jurepatronatus ecclesiastici, in mense Apostolicæ Sedi non reservato, fieri debet coram Ordinario. Idem tom. II, constit. 32, incip. *Deum universi*. (4. Si autem patronus sit S. R. E. cardinalis habens indultum conferendi beneficia, etiam reservata, quando præsentat vigore indulti, præsentatio fieri debet coram Pontifice. Idem, *ibid.*

(5. Circa præsentationem ad parochialem notanda sunt responsa Benedicti XIV ad dubia sibi proposita ab archiepiscopo Florentino in epistola incip. *Reddita Nobis*, 9 April. 1746. I. Patronum ecclesiasticum teneri in foro externo præsentare ad bene-

PRÆSTIMONIUM.

SUMMARIUM.

1. Præstimonium vi nominis idem est ac præstans munium. — 2. Definitio propria præstimonii. — 3. Præstimonia, cum dantur solummodo ad certum tempus in vitæ subsidium, non sunt beneficium

(1. Præstimonium vi nominis idem est ac præstans munium, sic Hostiensis in c. *Postulasti*, De rescriptis; Menochius, l. II *De arbitr. judic.*, cas. 20, n. 56, et alii. (2. Prout autem præstimonium sumitur pro portione præstimonialia, nihil aliud est quam stipendium, quod ab ecclesiasticis redditibus abstractum dari solet canonicis vel aliis clericis in vitæ subsidium, præsertim ubi litteris seu studiis vacant. Menochius, *loc. cit.*, num. 56; Layman., lib. IV *Theol. moral.*, tract. 2, cap. 5, num. 5 et 6, et alii passim.

(3. Præstimonia seu portiones præstimoniales, cum dantur solummodo ad certum tempus in vitæ subsidium, v. g. durante tempore studiorum, non sunt beneficium ecclesiasticum proprie dictum. Menochius, *loc. cit.*, num. 57 et 60; Layman., *loc. cit.*, n. 5 et 6; Azorius, part. II, *Instit. moral.*, cap. 7, q. 1, testans de communi; et ratio est clara, quia de ratione beneficii proprie dicti est tribuere jus percipiendi fructus ex bonis Ecclesiæ; adeoque, cum præstimonia dantur solummodo ad certum studiorum, non sunt beneficium proprie dictum.

(4. Si autem præstimonia conferantur in titulum, atque in perpetuum, ita ut cum obitu illius, qui accepit, vacent (prout in

lorum. Quod si mea suspicio æquo lectori non placet, hoc saltem negare non poterit... Decretum de novem præfationibus nullibi receptum, nec executioni mandatum, nisi sæculo X vel XI. Evidens enim est in libris antiquis Sacramentorum, qui Romanæ Ecclesiæ titulum præ se ferunt, plures reperiri præ-

ficiam curatum magis idoneum, et magis dignum inter approbatos ab examinadoribus.

II. Episcopum debere beneficium conferre præsentato a patrono absque eo, quod inquirat de illius judicio, si inter examinatos nemo de hoc queratur; si vero sit qui queratur, teneri in dictum judicium inquirere. III. Admittendam esse appellationem in devolutivo tantum, interpositam ab eo qui se digniorem existimat, et posthabitus est, non retardata possessione præsentati, si episcopi et patroni judicium de magis digno conveniat. Si vero non conveniat, tunc si quis ex approbatis ab examinadoribus, et tanquam magis dignus præelectus a patrono, putet se gravatum esse ab episcopo, et ideo appellat, ejus appellationem operari debere ad effectum suspensionis, et interim ecclesiam parochialem remanere sub œconomio, donec lis finiatur.

(6. Alia ad rem. *Vide verb. BENEFICIA*, art. 3, a n. 69, et art. 5, a num. 31, tum *verb. JUREPATRONATUS*, art. 3, a num. 36, art. 4, a n. 5 ad n. 103.

ecclesiasticum proprie dictum. — 4. Si vero conferantur in titulum, atque in perpetuum, tunc connumerantur inter beneficia proprie dicta. — 5. Alia ad rem, ad num. 7. — Subnectuntur *Additiones ex aliena manu*, a n. 25 ad 34.

Hispaniis communiter dari talia præstimonia testantur Garcias, *De benefic.*, part. I, cap. 2, n. 218; et Fagnan., in cap. *Ad audientiam* 31, De rescriptis, num. 62; Gonzalez, ad reg. 8, *Can. gloss.* 5, § 2, et alii, tunc connumerantur inter beneficia proprie dicta, ut tenent Menoch., *loc. cit.*, c. 58 et 59; Azorius, *loc. cit.*, cap. 7, qu. 2; Garcias, *loc.*, n. 117, et alii passim per text. in cap. ultim. *De concession. præbend.* in 6, ubi præstimonia aperte connumerantur inter beneficia, ibi: « Concessionones super canonicatibus, dignitatibus, præstimoniis, et aliis quibuscunq; beneficiis ecclesiasticis: » in tali enim casu nihil ipsis deficit ex requisitis ad beneficium ecclesiasticum.

(5. Talia præstimonia in titulum perpetuum beneficii data seu collata, quamvis habeant annexum onus spirituale recitandi Horas Canonicas; ex sua tamen institutione nullum servitium in Ecclesia habere solent. Garcias, *De beneficiis*, part. I, cap. 2, num. 116, cum aliis ibi citatis; Azorius, part. II, *Instit. moral.*, cap. 7, quæst. 1. *In hac controver.* ubi expresse dicit, quod « qui præstimonia nunc habent, liberi sint ab onere, obligatione et præcepto residendi in ecclesiis, quarum sunt præstimonia, ita

fationes, vixque ulla missa est, cui propria et peculiaris non assignetur. » Hactenus bona, qui § 2, *Biblioth. eccles.*, part. II, laudat librum, in quo sunt ducentæ quadraginta præfationes propriae.

ut nec per se, nec per alios in sui locum suffectos, inservire ullo jure cogantur, quod certe horum beneficiorum est proprium.»

(6. Præstimonia autem data solummodo ad tempus; v. g. durante tempore studiorum, cum ex dictis supra num. 3, non sint proprie beneficia, habent solum sæpe adjunctum onus orandi quotidie quinquies *Pater et Ave*. Sic refert La Croix, lib. IV, num. 217.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

(7. Præstimonia licet antiquis temporibus

SUMMARIUM.

1. Definitio præsumptionis ad num. 4. — 5. Præsumptio alia est juris, et alia ab homine, ad num. 8. — Præsumptio juris subdividitur in præsumptionem

(1. Præsumptio generatim sumpta alia est, quæ dicitur filia superbiæ, et alia, quæ est quoddam probationis genus. *Commun.* (2. Præsumptio filia superbiæ est appetitus temere aliquid aggrendendi supra vires, seu contra jus; sic cum homo vult temere facere, seu tentare aliquid supra id quod potest, seu contra jus, dicitur *præsumptuosus*; unde præsumptio, prout importat temere tentare seu facere aliquid contra jus, habetur in jure non semel expressa, et siganter in cap. *Sed nec* 4, Ne clerici vel monachi, ibi: « Nec.... clericorum quisquam exercere præsumat; et clementin. 1, *De privilegiis*, ibi: « Religiosi qui... a pœna et culpa absolute quemquam præsumpserint; » et sæpe alibi. (3. Præsumptio autem, ut est quoddam probationis genus, definitur, quod sit rationabilis conjectura (vel probatio) rei dubiæ collecta ex argumentis et indiciis, quæ per rerum circumstantias frequenter eveniunt. Sic in re communis; et de præsumptione sic sumpta erit hic sermo.

(4. Præsumptio igitur sic sumpta ex vi nominis idem est ac ante et sumptio, hoc est ante-sumptio, quia videlicet ante legitimas probationes aliquid sumit pro vero. Ita Simanca, l. *Cath. Inst.*, t. I, *De præ.*; Men., l. I *De præ.* q. 7, n. 4; Reiff., l. II *Decr.*, t. XXIII, n. 2, et alii.

(5. Præsumptio alia est juris, alia est hominis. *Com.*

(6. Præsumptio juris est, quæ ex juris auctoritate ac præcepto procedit, quando scilicet lex ipsa ex aliquo indicio rem dubiam colligit; sive quæ in ipso jure est scripta, vel a lege approbata. Sic in re communis. (7. Præsumptio hominis contra est, quæ nullo jure reperitur, sed juxta rerum circumstantiarumque exigentiam, et varietatem ex variis verisimilibus conjecturis seu indiciis prudentis hominis, scilicet judicis arbitrio, concipitur seu formatur. Sic in re communis.

(8. Præsumptio juris subdividitur in præsumptionem juris tantum, et in præsumptionem juris, et de jure. *Communis.* (9. Præsumptio juris tantum est illa, cui jus tandiu innititur, donec contrarium pro-

nihil aliud essent, quam certæ portiones fructuum, quæ a capitulis Ecclesiarum præstabantur iis qui litteris operam navarent, deinde tamen inter ecclesiastica beneficia enumerata sunt, et tanquam beneficia ecclesiastica conferri consueverunt fere ubique, et præsertim in Hispania, ita ut obnoxia sint Apostolicis reservationibus. Confer Rot., in *Aurien. beneficii de Serboi*, 12 Mart. 1725, § *Non relevante*, cor. bon. mem. Ratt., et 25 Febr. 1726, § *Posita*, cor. bon. mem. Cerr., et 12 April. 1728, § *Hujusmodi*, cor. mox dicto bon. mem. Ratt.

PRÆSUMPTIO.

nem juris tantum, et in præsumptionem juris, et de jure ad n. 11. — 12. Præsumptio hominis quomodo subdividatur, ad num. 20. — 21. Alia ad rem ad num. 25.

betur; contra hanc enim præsumptionem probatio in contrarium admittitur. Sic in re communis. Hinc de jure quilibet præsumitur bonus, nisi probetur malus; ut c. *Mandata* 6, De præsumptionibus, ibi: « Quia ex transacta in te vita didicimus, quid de subsequenti conversatione tua præsumamus; » et cap. *Dudum* 16, eodem, ibi: « Cum prima facie præsumatur idoneus, nisi aliud in contrarium ostendatur. » Et contra ex cap. *Semel malus* 8, De regul. juris, in 6, ibi: « Semel malus semper præsumitur esse malus, » intellige tamen in eodem genere mali; ut explicat Glossa, *ibid.*, in casu, et nisi de emendatione appareat; cap. *Ferrum* 18, dist. 50. Item hac præsumptione juris vicinus præsumitur scire ea quæ facta sunt in vicinia; cap. *Quasdam* 7, De præsumptionibus, in cujus sumario sic expresse habet: « Ex vicinitate præsumitur notitia facti loci vicini; » et concordat c. *Quanto* 8, eodem; in cujus sumario sic præcise notatur: « Præsumitur factum notum in vicino loco, quod est notum in remoto. » Item præsumitur filius ex uxore natus, cum qua vir cohabitavit. L. *Filium* 6, ff. *De his qui sui vel alieni juris sunt*, item si chirographum debitoris sit cancellatum vel deletum, præsumitur debitori esse satisfactum. L. *Si chirographum* 24, ff. *De probationibus*. Et sic de plurimis similibus.

(10. Præsumptio juris et de jure est illa, cui jus adeo fortiter innititur, ut eam plene pro veritate habendam decernat; unde hæc præsumptio in foro judiciali tantum operatur, quantum veritas. Et contra hanc præsumptionem regulariter non admittitur probatio in contrarium, textu expresso in cap. *Is qui fidem* 30, De sponsalibus: « Contra præsumptionem hujusmodi non est probatio admittenda. » (11. Nisi de contraria veritate aperte constet, quia tunc omnis præsumptio cessat, et cedit veritati. Arg. c. *Super hoc* 5, De renuntiati., l. *Continuus* 137, ff. *De verb. significat.*, l. ultim., ff. *Quod metus causa*, l. *Imperatores*, ff. *De probationibus*. Et sic in re communis doctorum. Et de hac præsumptione juris et de jure plena

exempla habentur in utroque jure; sic in cit. cap. *Is, qui fidem* 30, De spons., cognoscens sponsam de futuro præsumitur in matrimonium consensisse, ita ut non admittatur probatio in contrarium; hodie tamen tale matrimonium præsumptum propter subsecutam copulam carnalem, tanquam clandestinum est reprobatur et irritatum per concil. *Trid.*, sess. xxiv, c. 1, *De ref. matr.* Item in Clement. litteris, *De probat.*, contra litteras Summi Pontificis de facto proprio attestantis non admittitur probatio in contrarium; item in l. ult. cod. *Arbitrium tut.* præsumitur, quod res in inventario a tutore descriptæ vere fuerint in bonis defuncti, nec regulariter admittitur idem tutor ad probandum oppositum, et sic plura alia habentur in jure consimilia exempla, quæ adducit glossa final. in citat. c. *Is, qui fidem* 30, verb. *Contra præsumptionem*, De spons.

(12. Præsumptio hominis subdividitur in vehementem seu violentam, in probabilem et in levem, seu temerariam. *Communis.*

(13. Præsumptio *vehemens*, seu *violenta*, est, quæ per urgentes conjecturas vehementer movet, et quasi violenter trahit animum iudicis ad credendum. Sic in re communis; et exemplum hujus vehementis, seu violentæ præsumptionis est, si mulier undecimo mense post mortem mariti peperit; præsumitur enim tunc ex fornicatione peperisse, et sic de similibus. (14. Præsumptio *probabilis* est, quæ oritur ex probabilibus et minus urgentibus conjecturis et indicis. Sic in re communis. Et exemplum hujus probabilis præsumptionis est, quod non sit virgo illa femina, quæ sæpe in obscuris et remotis locis sola cum juvenibus et uxoris versatur, et sic de similibus.

(15. Præsumptio *levis* seu *temeraria* est, quæ ex levibus et minus probabilibus, ac proinde insufficientibus conjecturis et indicis oritur, vel ex factis æque in bonam et in malam partem referibilibus concipitur. Sic in re communis. Et exemplum hujus levis seu temerariæ præsumptionis est, si quis v. g. suspicetur Petrum esse adulterum, quia interdum conversatur cum alterius uxore, etsi non in loco suspecto, et sic de similibus.

(16. Præsumptio levis seu temeraria nihil penitus probat, sed est omnino repellenda. *Communis* per text. in cap. *Primo semper* 13, caus. 2, q. 1, cap. *Oves* 9, caus. 6, q. 1, et capit. *Inquisitioni tuæ* 44, § in secundo *De sentent. excomm.*, ubi expresse statuitur conscientiam levis et temerariæ credulitatis esse expellendam, ibi: « Conscientia levis, et temerariæ credulitatis explosa. »

(17. Præsumptio probabilis se sola probat tantum semiplene; colligitur clare ex cit. c. *Inquisitioni tuæ* 44, § final. *De sentent. excomm.*, et ex cap. *Tertio loco* 14, De præsumptionib., in quo habita tali præsumptione probabilis, defertur partibus juramentum suppletorium; illud enim deferri non potuisset, si præsumptio illa semiplene non probasset. Arg. l. *In bonæ fidei*, cod. *De rebus credit.*, neque potuisset exigi, si dicta

præsumptio plene probasset. Cap. *Sicut* 2, De probationibus. Et sic tenent passim doctores.

(18. Si autem præsumptio probabilis adjuvetur publica fama, vel aliis adminiculis, potest etiam facere plenam probationem; colligitur clare ex cap. *Illud* 11, De præsumptionibus, juncto ejus summario, ubi dicitur, quod per cohabitationem diutinam et famam de matrimonio, aliaque adminicula, probatur matrimonium; et ex citat. capit. *Tertio loco* 13, eodem, juncta Glossa, et DD., *ibidem.*

(19. Præsumptio *vehemens* seu *violenta* facit plenam probationem, adeo ut ad condemnationem sufficiat saltem in causis civilibus non nimium arduis. *Communis*, per textum in cap. *Afferte* 2, De præsumptionibus, ubi refertur, quod Salomon regum sapientissimus ex hujusmodi violenta præsumptione tulerit definitivam sententiam inter duas feminas de filio vivente coram eo litigantes, et in ejus summario expresse dicitur: « Ex violenta præsumptione fertur definitiva. »

(20. Dicitur autem notanter: « Adeo ut ad condemnationem sufficiat saltem in causis civilibus non nimium arduis; » quia an in causis criminalibus (quibus æquiparatur causæ civiles arduæ et magni momenti) reus ex præsumptionibus etiam vehementibus seu violentis condemnari possit, multum variant doctores. Aliqui enim affirmant, et alii negant: alii autem, mediam viam tenentes, dicunt condemnari quidem posse reum ex præsumptionibus vehementibus et violentis, attamen ad pœnam solum mitiorem, seu extraordinariam, uti notant et referunt Menochius, l. 1 *De præsumptionibus*, q. 97, numer. 19 et seq.; Engel, l. II *Decretal.*, tit. 23, n. 3; Fachin., lib. I *Controvers. jur.*, cap. 29, et alii. In hac igitur opinionum varietate concludendum est, quod ex solis præsumptionibus etiam vehementibus et violentis nemo in causa criminali criminaliter mota condemnandus est, nisi tamen indicia sint indubitata, et luce clariora, seu talia, quæ evidentiam rei inducant. Sic Engel, l. II *Decr.*, tit. 23, n. 4 et seq.; Pirrhing, *ibid.*, n. 49; Reiff., *ib.*, n. 63; Fachin., l. c., *jur.*, c. 29; Mascard., *De probat.*, conclus. 1128, n. 73 et seq., cum aliis ibi citatis per text. express. in c. *Litteras vestras*, 14, De præsump., ibi: « Propter solam suspicionem, quamvis vehementem, nolumus illum de tali gravi crimine condemnari; » juncto ejus summario, ubi sic expresse habetur: « Propter præsumptionem etiam vehementem non debet quis de gravi crimine condemnari; » et sic ibi abbas, n. 5, et alii canonistæ communiter, teste Pirrhing, *loc. c.* Et ratio est, quia in causis criminalibus criminaliter motis, ut possit reus condemnari, requiruntur probationes indubitatae, et luce meridiana clariores. L. ultim. cod. *De probationibus*, ibi: « Instructa apertissimis documentis, vel indicis ad probationem indubitatis, et luce clarioribus expedita; » alioquin enim præstat nocentem dimittere,

quam innocentem condemnare. L. *Absentem* 5, De pœnis: Tum quia, si in civilibus causis regulariter favorabiliores sunt partes rei quam actoris, et proniores debemus esse ad absolvendum, quam ad condemnandum, cum promptiora sint jura ad absolvendum, quam ad condemnandum, textu expresso in cap. *Ex litteris* 3, De probationibus, l. *Arianus* 45, ff. *De obligationibus et action.*, cum similibus multo magis id debet verificari in criminalibus, cum multo plus sit alicui eripere vitam et sanguinem, quam pecunias et modica temporalia.

(21. Merito autem fuit addita in conclusione illa limitatio: « Nisi tamen indicia sint indubitata et luce clariora, seu talia, quæ evidentiam rei inducant, » ut v. g. Si marito per annum absente, interim uxor prægnans inveniatur: Si vir cum femina in eodem lecto nudus cum nuda deprehendatur, et hujusmodi; quia cum talia indicia sint indubitata, evidentia, et luce meridiana clariora, sufficientem probationem constituunt, adeoque in conclusione expresse excipiuntur; et sic tenent citati doctores, et alii passim; et hoc modo facile solvuntur argumenta, quæ ab adversariis afferri solent; et signanter ad objectionem, quam afferunt ex l. ult. cod. *De probationibus*, ubi dicitur, etiam indicia sufficere posse ad condemnationem in causa criminali. Item ex c. *Litteris* 12, cap. *Tertio loco* 13, De præsumptionibus, ubi habentur solæ præsumptiones, et tamen ex illis lata est sententia. Respondetur enim, quod textus in cit. l. ult. loquitur duntaxat de indicis indubitatis, et luce clarioribus, ut patet ex verbis ipsius numero antecedenti relatis; Ad c. *Ex litteris*, et cap. *Tertio loco*, respondetur, quod ibi intervenerunt indicia indubitata carnis, ut legenti patet; imo indicia in citat. capit. *Tertio loco* relata manifestam facti evidentiam induxerunt, ut ibi fatetur ipsemet Pontifex, qui ex ipsis sententiam tulit, ibi: « Nos autem, quæ dicta sunt, intelligentes, præsertim cum hoc non dicatur occultum, sed quasi prædicetur a pluribus manifestum. »

(22. Præsumens prudenter restitutionem faciendam, sibi liberaliter condonandam esse, si debitum suum manifestaret vel rogaret dominum, non tenetur ad restitutionem, quia tunc adest voluntas præsumpta domini sufficiens, ut retentio non fiat illo quoad substantiam invito. Quod si revera dominum invitum postea resciret, ad eam teneretur. Molina, tom. III, d. 68, num. 3; Berg., centur. 3, cas. 85; Lugo, disput. 21, a num. 53; La Croix, lib. III, p. II, numer. 462, cum Less. Reginald. Sa ibi citatis, et alii passim.

NOTA ROMANI THEOLOGI.

* Nimis periculosa hæc opinio est, adeoque falsa, et in praxi rejicienda.

RESPONSIO AUCTORIS.

Notet theologus, quod mea, aliorumque conclusio dicit: præsumens prudenter re-

stitutionem faciendam, sibi liberaliter condonandam esse, si debitum suum manifestaret vel rogaret dominum, etc. Id enim prudenter præsumens præsumit cum valido fundamento attentis omnibus circumstantiis, v. g. parentelæ, amicitie, liberalitatis, divitiarum domini, seu creditoris, ejusdem commiserationis paupertati debitoris, ac hujusmodi, quibus vere intervenientibus, non est falsa, nec in praxi rejicienda dicta conclusio: præsertim quia Ego, *ibi*, concludo: « Quod si revera dominum invitum postea debitor resciret, ad restitutionem teneretur. »

(23. Inventus mortuus non est præsumendus a seipso, vel dæmone occisus, nisi signa certa adsint, v. g. si inveniatur in laqueo mortuus, si caput plane in tergum sit obtortum, et hujusmodi; unde non ideo statim privari debet sepultura ecclesiastica, quia talis non sufficienter probatur esse malus, cum potius præsumi debeat mortuus morte naturali: præsumendum est enim semper pro cujusque innocentia, cum de jure quilibet præsumatur bonus, donec probetur malus, cap. *In cunctis* 52, caus. 11, qu. 3, cap. *Mandata* 6, et cap. *Dudum* 16, De præsumpt. La Croix, l. IV, n. 1477, et alii.

(24. Præsumptio concessionis Apostolicæ non admittitur in iis, quæ nunquam a Sede Apostolica concedi solent. Bened. XIV, tom. II, constit. 3, incip. *Declarasti*.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

(25. Probatio inartificialis instruitur ex præsumptione; est autem præsumptio, « conjectura probabilis desumpta ex circumstantiis ejusmodi, quæ probabilitatem animo ingenerare possunt. »

(26. Dividitur præsumptio in præsumptionem *juris* et præsumptionem *hominis*. Vulgo creditur omnem præsumptionem, quæ in jure reperitur expressa, *juris* esse; eam vero præsumptionem, quæ in jure non exprimitur, esse *hominis*. At male. (27. Potest enim esse præsumptio *juris*, tametsi in jure non expressa. Cum enim is, qui jurisdictionibus præest, debeat procedere ad similia. L. 12, ff. *De legib.*, omnis præsumptio; ex qua aliquid legitime inferitur, esset dicenda *juris*, quia licet expresse in legibus non contineretur, sufficere tamen posset, quod legibus præeuntibus, ita ad similes casus fieret extensio. Confer Bohemer., in *Dissert. de collis. præsumpt.*, cap. 1, § 9.

(28. Contra vero non omnis præsumptio in jure expressa est *juris*, paritque effectus præsumptionis *juris*. Aut (recte inquit *Andreol.*, controvers. 104, in fin.) lex habet hujusmodi præsumptionem pro vera, adeo ut faciat plenam probationem, tunc semper transfundit onus probandi in eum contra quem stat præsumptio. Aut lex tantum eam habet pro adjuvante veritatem, non pro fundante, tunc non sufficit ad transferendum onus probandi contrarium, sed solum confirmat probationem probantis minus plenam. »

(29. Quoad effectus differunt inter se præsumptio juris et præsumptio hominis. I. Præsumptio juris liberat a probando, non vero hominis, quæ probantem solum adjuvat. II. Illam sequitur judex in dubio in causis civilibus, et pro eo pronuntiat, pro quo est præsumptio, nequaquam vero hanc, utpote quæ vim probandi plenam non habet. III. Illa rejicit onus probandi in adversarium, non item hæc, quia alioquin actor, qui onus probandi subire debet, leves quasdam præsumptiones pro se afferre, et ita urgere posset reum contrarium probare debere, id quod tamen praxi repugnat. Qui probare tenetur, non nudis conjecturis incedere debet. IV. Illa vim probationis habet; non hæc, quæ aliquando, vel purgatorio, vel suppletorio facit locum, cum præsumptio juris adjumento nullo indigeat. Consule Coccejum, *De direct. probat. negativ.*, cap. 3, § 8 et 9.

(30. Præsumptio juris dividitur in præsumptionem *juris tantum*, et præsumptionem *juris et de jure*. Hæc adeo fortis reputatur, ut probationem in contrarium haud admittat. At admittere probationem in contrarium et præsumptionem hanc juris et de jure demonstrare nituntur Coccejus, in

PRÆVENTIO JURISDICTIONIS.

SUMMARIUM.

1. Præventio jurisdictionis est illa, per quam unus judex jurisdictionem alterius judicis cateroquin etiam competentis præoccupat. — 2. Præven-

(1. Præventio jurisdictionis est illa, per quam unus judex jurisdictionem alterius judicis cateroquin etiam competentis prævenit seu præoccupat, ita ut iste amplius causæ præventæ se nequeat intromittere. Sic in re communis.

(2. Præventio jurisdictionis potest contingere tripliciter. Primo in causis misti fori, quæ scilicet in utroque foro tam ecclesiastico quam civili tractari possunt, ita ut præventioni locus sit; sic desumitur, ex cap. *Sicut quædam* 38, caus. 23, quæst. 5, et cap. *De offic. ordin.*, ac notavit sacra congregatio Immunitatis sæpe sæpius, et signanter in *Sorana*, 18 Februarii 1631; apud Pignatell., tom. V, consult. 2, num. 57; et in Decretis, quæ infra a num. 11. (3. Secundo in reo mutante domicilium, postquam a judice prioris loci jam citatus, sicque præventus fuit cap. *Proposuisti* 19, *De foro competentis*. Tertio in pluribus delegatis in solidum; nam tunc uno eorum causam commissam seu delegatam inchoante, alii se nequeunt intromittere, cap. *Cum plures* 8, *De officio delegati*, in 6.

(4. Præventio fori seu jurisdictionis inducitur per citationem legitime interpositam. *Communis*, per textum in cit. cap. *Proposuisti* 18, *De foro competentis*, juncto *ejus summario*; cap. *Non injuste* 14, *De procur.*, cap. *Si quis justo* 46, § 1, *De elect.* in 6, l. *Si quis posteaquam* 7, l. *Qui appellat*. 29 et

diss. *De probat. negat.*, cap. 3 fere per tot.; Bohemer., in diss. *De collis probat.*, cap. 1, § 4 et plur. sequent.

(31. Fundantur præsumptiones rationibus naturalibus, quæ ut plurimum locum habere, et in vita communi contingere solent, ex quibus subinde variæ speciales conclusiones derivantur. Prima, eaque generalis Regula est, quod *naturalia inesse subjecto præsumantur*. (32. Altera Regula est: *Mutatio non præsumitur*. Tertia Regula: *Præsumptio facienda in meliorem partem*. Vide conclusiones speciales ex his regulis derivatas apud Bohemer., in *Decretal.*, lib. II, tit. 23, § 4 et plur. sequent.

(33. Aliquando utrinque præsumptiones concurrunt ita ut collisio oriatur. Judicio propterea limato opus est, ut attendatur quænam sint fortiores, probabiliores et specialiores, utpote quæ debiliores enervant, tolluntque ut pro veritate amplius haberi nequeant.

(34. Meo judicio Bohemer., in cit. diss. *De collis. præsumpt.*, c. 2 per tot., rejectis regulis a Menochio aliisque traditis, alias suggestit huic rei maxime inservientes. Ad ipsum, ubi e re tua sit materiam hanc discutere.

tio jurisdictionis quomodo contingere possit, ad num. 5. — 4. Quomodo inducatur, ad num. 10. — 11. In delictis misti fori, qui prævenit in captura reali, procedat, præterquam in censuris. — 12. Alia ad rem, ad num. 24.

1. *Ubi acceptum* 30, ff. *De judiciis*, cum similibus.

(5. Ut præventio per citationem inducatur, requiritur, quod fuerit legitime facta. Citat. cap. *Proposuisti* 19, *De foro competentis*; alias esset invalida; et citatio invalida seu facta a judice incompetente vel a jure reprobata, non arctat citatum. Cap. *Bonæ memoriæ* 39, *De electione*, juncta ibi glossa finali communiter recepta; nec perpetuat jurisdictionem citantis. Arg. cit. c. *Proposuisti* 19, *De foro competentis*, juncta glossa, *ibidem*, et DD.

(6. Ut per citationem inducatur præventio, atque perpetuetur jurisdictio judicis citantis, requiritur, quod dicta citatio emanaverit auctoritate judicis ad petitionem partis; unde ubi agitur ad utilitatem privatam, non sufficit, quod judex motu proprio aliquem citaverit, aut quis extrajudicialiter alicui litem denunciaverit, ut recte notant Abbas, in cit. cap. *Proposuisti*, num. 3; Barb., *ibidem*, num. 2 et 3; Bartolus, in l. *Ad peremptorium*, ff. *De judiciis*, et alii, arg. cit. cap. *Proposuisti*, ibi: « Ad petitionem cujusdam adversarii sui a te legitime citatus ad causam. »

(7. Sufficit tamen citatio facta a judice motu proprio, quando procedit ex officio ad utilitatem publicam, uti fit in judicio inquisitionis. Arg. cap. *Qualiter et quando* 24, *De accusationibus*; et sic Abbas, *loc. cit.*, n. 3;

Eng., l. II *Decret.*, tit. 2, n. 52, et alii passim.

(8. Sufficit citatio unica et simplex ad notitiam citati perventa, sive sit verbalis, sive sit realis, seu facta per capturam. Mascardus, *De probationibus*, conclus. 1233, num. 7 et 8, et alii passim.

(9. Citatio autem realis fortior est ac præfertur citationi verbali etiam anteriori. Fagnan., l. V *Decret.*, in cap. *Pervenit* 2, *De adulteriis*, num. 40, ubi cum Bartol., in l. *Sepultura*, ff. *De sepulcr. violat.*, et aliis ibi citatis, docet, quod si in crimine misti fori, judex ecclesiasticus præveniat in citatione, laicus autem judex præveniat in capturam criminosa, adhuc præventio realis, seu captura facta a judice laico præfertur præventioni verbali, licet anteriori factæ a judice ecclesiastico, et idem tenet etiam Farinac., lib. I *Prax. crimin.*, tit. 1, *De inquisitione*, q. 7, num. 55, cum aliis ibi citatis; Reiffenstuel, lib. II *Decretal.*, tit. 2, num. 174, et alii; et id sentire videtur sacr. congreg. Immunit., in sequent. decret.

(10. In delictis misti fori, qui prævenit in captura reali, procedat, præterquam in censuris, nam super his solus judex ecclesiasticus procedere potest. S. C. Imm., in *Senogall.*, 9 Octob. 1640, lib. III *Decret.* Paul., p. 133.

(11. Judex, qui prævenit realiter, cognoscere debet causam misti fori, et in contumaciam uterque judex procedere potest. Sacra congregatio Immunit., in *Casaten.*, 11 Julii 1626, lib. I *Decret.* Paul., pag. 9.

(12. In dubio de præventionem utriusque curiæ, causa stupri cognoscenda est ab episcopo. S. Congr. Immunit., in *Anagnina*, 30 Martii 1666, lib. *Decret.* Borrom., pag. 146.

(13. Attenta præventionem in causa vulnere clerico inflictorum a laico spectat ad euriam episcopalem, non ad gubernatorem. Sacra congregat. Immunit., in *Senogallien.*, 11 Augusti 1631, lib. II *Decret.* Paul., pag. 87.

(14. Quando laicus dedit causam rixæ cum clerico a se invicem vulnerato, attendenda est præventio judicis laici. Sacra congregatio Immunitatis, in *Esina*, 10 Januarii 1639, lib. III *Decret.* Paul., pag. 83.

(15. Data præventionem per curiam ecclesiasticam in cognitione causæ criminis nefandi, et facta assignatione domus pro carcere, reus postea carceratus formiter per curiam sæcularem, restituendus est curiæ archiepiscopali in formalibus carceribus, inde non dimittendus, nisi consultata sacra congregatione. Sacra congregat. Immunit., in *Bononien.*, 13 Martii 1683, lib. III *Decret.* Altoviti, pag. 153.

PRAGMATICA SANCTIO GALLORUM.

Attexitur brevis historia de pragmatice sanctione, ejusque factis.

(1. Cum Basileense concilium varia decreta contra Romanos Pontifices eorumque jura ac privilegia condidisset, 38, ejusdem ca-

16. Posita præventionem curiæ laicæ super delicto misti fori, v. gr. stupri, curia, ecclesiastica abstineat a procedendo. Sacra congregatio Immunit., in *Nucerina*, 8 Julii 1687, lib. *Decret.* Martell., pag. 130.

(17. Amplia. Quamvis præcipitanter, et absque sufficientibus probationibus reus fuerit absolutus. Sac. cong. Immunit., *ibidem*.

(18. In dubio an testis laicus pro falsitate examinis commissa coram judice ecclesiastico puniri possit a judice laico, vel potius ab eodem judice ecclesiastico privative, non obstante præventionem fori laici, congregatio censuit locum esse præventionem, nisi adsit contraria consuetudo. S. cong. Immunit., in *Lycien.*, 11 Jan. 1665, lib. I *Decret.* Vall., pag. 166.

(19. Non obstante præventionem fori ecclesiastici in causa furti sacrilegi sanctissimus advocat causam a curia ecclesiastica, et illam committit eminentissimo legato. Sacra congregatio Immunitatis, in *Urbinate.*, 21 Septembris 1697, lib. II *Decret.* Vallemanni 113, etiamsi fures sint coloni commendæ religionis Hierosolymitanæ. Eadem sacra congregatio Immunit., in *Senogallien.*, 25 Febr. 1698, pag. 139.

ADDITIONES EX ALIENA MANU.

(20. Gravissima hic se offert quæstio, an præventio locum sibi vindicet per citationem, ex l. *Diffamari*, c. *De ingen. et manu-miss.*

(21. Præventionem, et litis pendentiam per citationem hanc induci non tam respectu judicii diffamatorii, sed et respectu ipsius causæ principalis, tradunt Ægid. Boss., *De crimin.*, tit. *De for. compet.*, n. 107; Blarer., ad l. *Diffamari*, c. 4, n. 4; adde etiam Mynd., ad eandem l. *Diffamari*, cap. 5, § 1, num. 37 et sequent.

(22. At negant Brunemann. ad l. *Diffamari* fere per tot. e. *De ingen. et manu-miss.*; Carpov. lib. II, respons. 34, num. 10 et seq.; Zanger., *De exceptione*, part. II, cap. 13, num. 31; Mev., decis. 108 fere per tot. par. I. Diffamatus enim, ut mox laudati auctores aiunt, non agit, sed per citationem alterum ad agendum invitatur. Atque hinc inferunt quod ejus citatio nullam litis pendentiam, seu præventionem inducere potest.

(23. Alii distinguunt judicium diffamationis inter et causam principalem; tenentque induci præventionem quoad diffamationem, non item quoad causam principalem, cum sint separata judicia, quorum diversi sunt fines, Gall., lib. I, observat. 11, n. 6; Græv., lib. I, conclus. 11, n. 4.

nones in catalogum relati, Carolo VII, Francorum regi fuerunt a concilio missi. Rex in quodam conventu Bituricensi anno 1438,